

Herbert-Werner Mühlroth

UN TREN ÎN VISUL MEU

Fuga mea din România comunistă

Prefață de William Totok

Traducere de Andrei Zanca

LIMES

2020

2016), o relatare memorialistică a plecării sale din țară și a stabilirii în Germania: *Eine Eisenbahn in meinem Traum. Meine Flucht aus dem kommunistischen Rumänien* (Un tren în visul meu. Fuga mea din România comunistă, 2014) și o carte de însemnări despre o vizită ulterioară a sa în țară: *SRR – 86. Aufzeichnungen während einer Reise in die Sozialistische Republik Rumänien* (RSR – 86. Însemnări din timpul unei călătorii în Republica Socialistă România). În anul 2018 a apărut *Von falschen Mythen: Surreale Texte* (Despre mituri false. Texte suprarealiste). A tradus în germană cartea de poeme *Institutul inimii* a Doinei Uricariu și două volume ale lui Mircea Petean – *Amintirea luminii/ Die Erinnerung an das Licht* și *Poemele Anei/ Annas Gedichte*, precum și, în română, din opera lui Reiner Kunze: volumul de proză *Anii cei minunați* și două volume de versuri: *Poezii* și *Un ceas cu tine însuți* (în colaborare cu Ioan Milea), apărute tot la Limes. A îngrijit ediția în patru volume a operei lingvistului și traducătorului aromân Apostol N. Caciuperi. A fost inclus în antologia *Heiligenblut (Sângele sfinților)* publicată în anul 2016 ca ebook. Împreună cu Ioan Milea a publicat în 2018 și 2019 două volume de haiku-uri: *Gedankenblitze und Spiegelungen/ Fulgurări și refulgurări și Lieben Igel Katzenfutter? Iubesc aricii hrana de pisici?* Traduceri din poeziile sale au apărut în limba română și în limba bulgară.

CUPRINS

Prefață.....	5
Introducere	11
În spitalul din Jimbolia.....	15
Primul contact	20
Anșineor	24
Deformări.....	27
Întoarcere de macaz și prietenie.....	31
Cererea.....	37
Handbal și necazuri școlare	41
Timișoara – o chestiune de încredere.....	45
Pregătiri de fugă	51
A sunat ceasul	55
Închisoarea din Zrenjanin	70
Lagărul staționar al evadaților	79
din Padinska Skela	79
Libertate	82
Prietenia noastră stelară	85
Ajuns la destinație	86
O tăcere de garduri	95
Notă biobibliografică	97

Introducere

După o perioadă considerabilă, de 32 de ani, mi-a reușit, în fine, să-mi duc la capăt relatarea despre fuga mea cu marfarul, din 1982, din România comunistă. De absolut folos mi-au fost în acest sens cele șaisprezece notițe scrise de mână, a câte două pagini fiecare, pe care le-am înșirat la cam două luni de la fugă. Fără ele nu aș mai fi putut reconstrui împrejurările imediate ale fugii mele de atunci. Am scris aceste notițe, pe de-o parte fiindcă voiam să prelucrez ceea ce am trăit, pe de altă parte, spre a nu le uita.

În fine, am păstrat aceste notițe vreme de 32 de ani ori mai bine zis: le-am cărat cu mine, *expressis verbis*. Au luat parte la fiecare mutare de-a mea, și-au dus, aproape 30 de ani, o lungă „existență de umbră”. Acum doi ani le-am găsit într-un dosar cu titlul „incomplete” și le-am așezat într-un sertar al biroului meu, doar spre a le „uita” din nou.

În acest timp am preluat, împreună cu soția mea, sarcina de refacere completă a unei vechi case țărănești de sorginte Schleswig-Holsteiniană, spre a ne configura un meleag natal. Această activitate a necesitat, în final, 5 ani de construcții și reparații, din

care ultimii doi ani, atât de intensivi, încât ne-au consumat toate puterile. Când s-a prefigurat perspectiva unui final, am luat hotărârea – oarecum spre a echilibra precaritatea celor spirituale în timpul construcției – să scriu o carte.

Aveam deja structura noii mele cărți în cap. Apoi am început, cu două luni înaintea mutării, și încă în vechea locuință, dintr-un impuls lăuntric, să scriu o preistorie a fugii mele. Acest lucru m-a acaparât atât de mult, încât mi-a devenit limpede faptul că acum trebuie să te înfrunți cu această temă, altminteri nu o vei mai face niciodată.

Mi-a devenit clar că trebuie să-mi iau inima în dinți și să realizez proiectul. Decisive pentru această intenție au fost notițele din 1982. Însă, dintr-odată nu le-am mai găsit. Înainte și după mutare am cercetat toate dosarele, pe care le-am întocmit de-a lungul studiilor mele (erau foarte, foarte multe). Le-am purecat pe toate: în zadar. Și pe când m-au lăsat toate nădejtile, le-am descoperit cu o ușurare de nedescris. Se aflau în partea cea mai de jos a unui sertar al biroului.

Dacă m-ar întreba cineva, de ce doresc să povestesc acum, după atâta amar de vreme, istoria fugii mele, atunci răspund scurt: pentru că înainte nu am putut-o face. Fiecare dintre cei care au fugit din România îmi va confirma faptul că fuga peste

granițele verzi în Iugoslavia ori chiar și în Bulgaria reprezenta o trăire traumatică, peste care nu poți trece ușor decât după vreme îndelungată, ba chiar deloc. Și asta și în cazul în care această fuga a avut succes.

După fuga mea m-au bântuit vreme de un an coșmarurile. Câteodată decurgeau pozitiv, însă deseori, nu. În visele mele m-am chinuit la nesfârșit, fără nicio pauză, cu fuga mea. Dintr-odată însă, și din fericire, coșmarurile au încetat. Istoria fugii mele din România le este încă multora necunoscută. De fapt, după publicarea relatării lui William Totok, au apărut unele cărți importante pe această temă, însă mie nu-mi este nici până azi cunoscută o fugă, o evadare cu marfarul din Jimbolia. Și de aceea încerc acum să închid această lucrare.

Cândva am vrut să descriu istoria fugii unui german de paisprezece ani din Prusia răsăriteană în 1945. Toate interviurile cu cel vizat au decurs așa cum am plănuit până când am ajuns la clipa adevărului: fuga. Bătrânul a povestit anecdotă după anecdotă, însă când a fost vorba de întrebările decisive a amuțit și a încercat prin toate mijloacele să se sustragă de la aceste întrebări. După o vreme mi-a devenit limpede că o făcea în mod inconștient. Când am vrut să-mi digitalizez notițele spre a-mi putea scrie rapoartele, toate au decurs cu bine până am ajuns la momentul

decisiv. De aici încolo nu mi-a mai fost posibil să scriu, și doar cu mare greutate am reușit să-i dictez soției mele notițele. Ea a avut o mare înțelegere față de comportamentul meu – poate și pentru că este fiica celui intervievat, care a întreprins o fugă din Prusia răsăriteană. Acum înțeleg mai bine traumatismul suferit de tatăl ei, dat fiind că nici eu nu am reușit să mă comport altfel.

Trebuie să ne asumăm istoria noastră proprie. Povestirea de față își are izvorul în amintirile personale vizând cele întâmplare, care au avut loc acum 32 de ani.

În spitalul din Jimbolia

Miez de iulie 1981. Zăceam cu hepatită B în spitalul din Jimbolia. Nu puteam fi tratat încă, pentru că așteptam medicamentele, pe care le trimiseseră rudele noastre din Republica Federală Germană. Șapte zile am zăcut acolo, fără ca vreun medic să mă fi văzut. Apoi, tatăl meu s-a dus la medicul staționar și i-a înmănat 700 de lei. În sfârșit am fost consultat. Îmi mai aduc aminte de o tabletă de ciocolată marca *Milka*, care a făcut atâtea runde ca instrument de corupție, încât pachetul în care era fusese marcat de frecări, uzat, iar ciocolata era în interior fărâmițată.

Tocmai ascultam emisiunea muzicală de la Radio *Europa Liberă*. Se dădeau rezultatele *chart*-urilor de la REL. Mai țin minte: pe locul 3 se afla George Harrison cu „All those years ago”, pe locul 1 era Kim Carne cu „Bette Davis Eyes”, un cântec, care mie, în ciudat unei dominații AC/CD, mi-a plăcut foarte mult. Hans s-a apropiat de fereastra mea și a rostit cuvintele, de care îmi aduc și azi bine aminte: „Al naibii, deci totuși *nu* în acest an. Și încă o așteptare bună, de o jumătate de an, cel puțin!”. Se referea, la fuga noastră comună din România de atunci, pe care am plănuvit-o scurt după ziua mea de naștere, la 18

ani, așadar de atingere a pragului maturității. Am răspuns: „Da, se pare că așa este”. Am petrecut în spital cinci săptămâni încheiate atunci. După aceea a trebuit să mă refac trupește.

Cum a început însă totul? În vara lui 1977, un prieten tematizase pentru prima dată gândul unei fugi. Nici unul nu îndrăznisem până atunci să rostim acest gând. La toți cei implicați însă s-a putut observa faptul că a fost evocată o temă, care, în taină, i-a preocupat pe toți.

Fuga peste granița verde a fost, începând cam de pe la mijlocul anilor 1970, la ordina zilei în orașelul Jimbolia, aflat doar la cinci kilometri de granița cu Iugoslavia. N-a existat săptămână în care să nu fi auzit de o încercare ratată ori reușită de fugă. Se fugea în modul cel mai felurit și mai straniu. Mergând peste câmp, înotând în Dunăre, cu călăuze ori fără, și chiar cu marfarul. Odată, a fost furată chiar o locomotivă și folosită pentru o evadare în libertate. Au fost mai mult de zece oameni, care au plecat astfel peste graniță în Iugoslavia. După asta, locomotiva a fost prinsă în lanțuri de traverse: un lanț uriaș a fost tras prin roata dreaptă și a fost legată de macaz.

Unul dintre noi ne-a pus pe gânduri precizând că cei care nu erau majori erau trimiși înapoi de sârbi. Asta a fost o problemă serioasă, căci eu și cu Hans aveam pe atunci 14 ani. Iugoslavii îi trimiteau înapoi

pe cei care nu erau majori. În afară de asta, nu se putea ști în ce dispoziție se aflau cei din Iugoslavia: câteodată îi trimiteau înapoi, și câteodată îi lăseau să treacă. Acesta constituia un mare factor de risc, care nu putea fi trecut cu vederea. Hans și cu mine, abia așteptam să devenim majori, spre a putea părăsi această țară, în care nu vedeam nici nu viitor pentru noi.

Eu și cu Hans ne-am petrecut multe seri, spre a reflecta, care ar putea fi calea cea mai sigură de fugă. Am ținut atât de secretă această treabă, încât nici unui om nu i-ar fi dat prin cap nici măcar ideea, ce aveam noi de gând. Hans a venit cu ideea să încercăm cu marfarul. Pe atunci, multora le-a reușit fuga în acest mod. Cota succesului ne-a determinat, să ne alegem această cale și să trecem la planuri concrete.

A fost prin 1980, cu ocazia unei târnosiri, a unei sfințiri de biserică. O grămadă de tineri germani, băieți și fete, s-au adunat cu un an deja înainte și doreau să trezească din nou la viață această târnosire, sărbătoarea târnosirii bisericii noastre catolice „Sankt Wendelin”, care cu 18 ani înainte a fost abolită de către comuniști. De această târnosire ținea și mersul de duminecă la sfânta liturghie. Cu un an înainte, „oamenii banului” (aceștia erau așa-numiții conducători ai trupei), au impus reînvierea sfințirii. În mod evident au dus de nas

cadrele partidului și ne-am putut duce la sfânta liturghie. Cadrele de partid nu s-au așteptat ca noi să facem asta. Am fost peste douăzeci de perechi, și am simțit, că am declanșat cu asta ceva. În 1980, administrația orașului a aprobat acest lucru sub condiția ca noi să nu ne ducem la liturghie. Noi însă, așadar participanții, am insistat cu hotărâre să luăm parte duminica la sfânta liturghie din biserică. În acest caz, am fost amenințați că nu ni se va pune la dispoziție o sală. Noi am decis: atunci o sărbătorim pe (pajiștea) Huttwed. O asemenea solidaritate, hotărâre și un asemenea curaj, ca atunci, între perechile liturghiei, le-am trăit-o doar o dată în România de atunci. În fine, am avut voie participăm la liturghie.

Acest eveniment mi-a confirmat atitudinea lăuntrică: trebuie să te aperi, nu ai voie să accepți totul, doar pentru că asta se aștepta de la noi. Pe scurt, prin asta am câștigat în curajul de a spune „nu”, într-un sistem totalitar, care îți răpea aerul de respirat.

Decizia mea și a lui Hans, anume, să fugim din România, era una nestrămutată. Fapt e că această decizie a fost rezultatul unei necesități lăuntrice. Față de ceilalți încercam să trezesc impresia că nici pe departe nu mă gândeam să fug. „Cine? Eu unul, nu!” Și astfel, toți cei din jurul meu erau convinși, că eram ultimul, care să acorde, măcar așa, un gând, unei

posibile fugi. Și era bine așa. Căci după consumarea evenimentului se spunea: „Ce, Herbert a fugit? Nici în vis nu mi-aș fi închipuit. A vorbit mereu așa, de parcă nici nu ar vrea să aibă de-a face cu asta.”

Primul contact

Cum s-a ajuns ca eu să mă decid să fug? Spre a răspunde la întrebarea asta, trebuie să arunc o privire asupra vieții mele de înainte. Așadar, să o luăm de la început: aveam cinci ani când m-am aventurat singur pe stradă. Am învățat româna mai întâi pe stradă. Multe ziduri de case erau mânjite cu cretă de graffiti. Românii au obiceiul de a mânji, cu vorbe vizând organele sexuale, numeroase ziduri și pereți ai caselor. Încercam pe atunci să ghicesc, oare ce or fi însemnat aceste cuvinte. Vărul meu mai mare cu șapte ani mi-a explicat cum stă treaba. Câțiva români și țigani m-au pândit la colțul SMT-ului, al stațiunii pentru mașini și tractoare. Au fost cam așa, vreo zece. M-au urmărit și m-au încercuit în cele din urmă. N-a existat scăpare. M-au târât pe terenul grădiniței și m-au legat acolo cu o frânghie de un copac. Pe urmă au început să mă înjure. Am auzit cuvinte precum: „Neamțule!”, „Neamț cotofleant!”, ori chiar „Hitler!”. M-au bătut în mod repetat. Loviturile, pe cât le puteam eu interpreta urmau să fie așa „o avertizare” pentru mine.

Nu știam, pe atunci, cine a fost Hitler. Am resimțit ca pe un lucru straniu faptul că mă

desemnau drept „Hitler” – lucru legat de un *inamic* identificat, spre surpriza mea, cu propria mea persoană. Mai târziu am priceput că la televizor rulau o grămadă de filme rusești în care naziștii erau reprezentați ca niște barbari detestabili. Atacatorii mă amenințau în română, dar eu nu îi înțelegeam. Am înțeles însă prea bine că mă considerau un dușman. M-au bătut mai departe, ridicând degetul arătător și rânjind. Le-a reușit însă să-mi facă limpede ideea că de câte ori mă vor întâlni, trebuie să îi salut și să le dau bani, dacă îmi cereau asta.

Acest prim contact mi-a rămas până azi în amintire. Însă și faptul – de neînțeles, la început – că reprezentam un *inamic* pentru mulți români și țigani m-a urmărit până în ziua fugii mele. Nu trebuia însă să-ți fie frică, de obicei, de ei, dacă te întâmpina doar unul singur. Dacă însă erau doi-trei, se simțeau tari, și atunci asta însemna un singur lucru: fuga. Existau bătăușii orașului, tipi ca Măgădan, Rălă și Șola, față de care mi-a luat apărarea colegul meu de cameră din spitalul din Jimbolia când au vrut, într-o după-amiază, să-mi ia banii în fața cinematografului (el era pe jumătate german și pe jumătate țigan), precum și bătăuși în formare precum Geambașu și Iorgoia, care voiau să-și facă un nume. Pe lângă aceștia existau și imitatori lipsiți de talent ori plagiatori de vârsta mea, precum Coșa, Țangane ori